

דיני ממונות בשלשה

פרק ראשון סנהדרין

ג.

עין משפט נר מצוה

כג א מ"י פ"ג מהלכות
זקוק ממון הלכה ז'
ופ"ה מה"ל סנהדרין הל' ט'
סנה"ע עין סו זו טו"ע
ח"מ סימן א סעף ג':

רבינו חננאל

שנאמר משפט אחד יהיה
לכם ומה טעם אמרו דיני
ממונות לא בעו דרישה
וחקירה כדי שלא תועול
דלת בפני לוויין. כלומר
אם תצריכהו למומחין
ימנע מלהלות אחד את
אחר כי יאמר אם יכפור
בזיוני יסורב אנה אמצא
מומחין שייניו וירצאו
משפטי טוב לי שלא
להלות. ונמצא נמנע
מלהלות. ואקשי' עליה
אי הכי הודא קתני
במתניתין למה לי למיתא
ג' דיני ממונות וגי'
בגולות וחבלות ואת
אפרת דהכי קתני
במתניתין מה הן דיני
ממונות גולות וחבלות
ותקין רבא לעולם תרתי
קתני כלומר כי דיני
ממונות בין הודאות
והולאות בין דיני
(ממונות) גולות שלשה
מומחין בעיניו. ואמאי
אשרו רבנן האידנא
בהודאות והולאות אפי'
הדיוטות משום דרבי
חנינא. רב אחא בריה דרב
איקא אמר מדאורייתא
אפילו חד כשר שנאמר
בבבא בתבא שפוט עמיתך.
ומשום שכתבי מדינות
בהם מומחין התקינו
ג'. אמר אי אפשר דלית
בהו חד דגמיר. וקיייל א'
כרב אחא בריה דרב איקא
דמדאורייתא חד והוא
ממתה וקבלהו עלייהו
דיין דיני ממונות כדבעינן
למיר לקמן.

(ב) מובא בס' ד' רמ"ה.

שנאמר משפט אחד וגו'. ואם תאמר ת"ל דעיקר דרישה
וחקירה צעדים וזממין כתיב צפרשת שופטים דיני
ממונות ודיני נפשות וי"ל למלך מקום לא הוה מלכתינן דרישה
וחקירה בשאר דיני ממונות אלא דווקא צעדים וזממין אי לאו דכתיב

משפט אחד **שלא תעוול דלת**
בפני לוויין ב'ו'. גזילות וחבלות
וכתובת אשה וירושות ומתנות ככולהו
נמי לא צעינן דרישה וחקירה כדי
שתעוול דלת בפני גולתינן ואם תאמר
מהאי טעמא לא ניציעי מומחין
בגזילות וחבלות כמו בהודאות והולאות
יש לומר דלגבי מומחים לא שייך
למיחש ביה כמו זה דכחששא מועטת
אדס נמנע מלהלות לחזירו אם לא
ימנע דינין מומונע לגבות חובו
אבל גזילות וחבלות יודע הגולן שטיעריה
הנגול אחר המומחין עד שימנע
לדון עם הגולן ועי"ל בגזילות וחבלות
נמי בעו דרישה וחקירה ולא מנעטנין
אלא הודאות והולאות והא דמוקי
צריש אחד דיני ממונות (לקמן דף ג' ב')
מתניתין למלכיה דרישה וחקירה
בדיני קנסות לגוי דווקא דיני קנסות
קאמר בגזילות וחבלות קרי להו נמי
קנסות דלאשכחן לקמן (דף ג' ב') גבי
שאלמלא הוא צטלו דיני קנסות
דמיידי בכל הנהו דבעי שלשה מומחין
מיהו כתובת אשה וירושות ומתנות
ונזקי שור צבור הוי ככלל הודאות
והולאות וכל הנהו דמסקינן כחובו
(צ"ק דף פד: ע"ד) לעדיין שלחתייהו
וגוינן אותו בצבל ולא צעי מומחין
ואם תאמר והא אשכחן צכמה דוכמין
שהיו דנין בצבל גזילות וחבלות
בפ"ג דצ"ק (דף כ"א) גבי ההוא
גברא דזנה אפדנא אקילקלתא דיתמי

וחנן צישא (סס דף נ"ג) דתקע ליה לחצריה וכן צכמה מקומו ויש
לומר דבכל הנהו אפשר דתקעו זה את זה ע"י דתפסי או דלומר
דאקבעיה לדינא בצרף ישראל כדאיתא בסוף פרק קמא דצ"ק (דף
טו.) וי"מ דוקא גזילות שעל ידי חבלות כמו דמיננו צי תרי ומחו
אהדידי עד שתוקף אחד וגחול את חזירו כדי האי גוונא לא שכיח
ולא עבדינא שלחתייהו ור"מ והיאך הוי דנין דיני גזילות ובאזרו
נשך (צ"מ דף ס"א) היאך הוי דנין דיני ריבית הא אמרינן ריש הגחול
קמא (דף ט"ד) הגולנים ומלוי צריצית שהחזירו אין מקבלין מהם וי"ל
דהא אמרינן צימי רבי נשנית משנה זו ופרשש דבינו אף דווקא
צימיו ולא לפניו ולאחריו משום עובדא דהתם ולכסי לא פריך דהתם
מכמה משניות אלא מצרייתות ששנאן רבי לרבי חייא: **א"ל** מעתה
שעו **א"ל** ישראל. פירש צקונטרס כיון דברשות קא עבדי הוי שאינו
מומחה כמומחה ולשון כ"ש שאתה נועל בו אין מתיישב דלא ה"ל למימר
כ"ש אלא ה"ל למימר א"כ אתה כו' אלא משמע משלון כ"ש דמכח
נעילת דלת הוה פריך וה"פ כיון דחיישת לנעילת דלת הוה לן למימר
טעו לא ישלמו דאי מחייבת להו לשלם לא יתרו להמתנע צדין ואל

תאמר מאי קושיא הא לא מחייב לשלם אלא כ"כ נטל ונתן ציד כלאמר
ונתן: **ועוד** שלשה שלשה ר"מ א"י. איכא דוכתי דייק הכי ואיכא דוכתי דלא דייק: **ומדאורייתא**
דקסבר אין עירוב פרשיות כתיב כאן וקשה דא"כ צלדק תשפוט למה לי לכך נראה דאפי'
דלית בהו חד דגמיר. דמאן דלא גמיר פסול לדינא כדמוכח צוה בורר (לקמן דף ט"ג)
דפסיל לדיינים ומשני בערכאות דסוריא ופירש שם צקונטרס שהם יושבי קרנות ואע"ג
דפליגי רבנן ואמרי אימתי צומן משניא עליהם ראייה שהם קרובים או פסולים הא לאו
הכי לא מני פסיל היינו דווקא צערכאות שנתמנו להיות דיינים: **ב"ש** דנפישו יושבי קרנות.
גם כאן פריך מכח זה כיון דחיישת ליושבי קרנות הוה לן למימר טעו לא ישלמו כדי
שלא יתרחקו הנהו דגמירי ואו אי אפשר דליכא חד דגמיר כ"ש דנפיש לכן ישלמו
כדי שילמדו דיני ממונות שלא יטעו פן יתחייבו לשלם: **לר"ב** אית דרשמואל. בה"ג פוסק
כשמואל אע"ג דרבי פליג עליה משום דרב נחמן קאי כוותיה לקמן (דף ה') והא דלאמר
בפרק צ' דכתובות (דף כג.) גבי ג' ששבז לקיים את השטר ומת אחד מהן
ודילמא רבנן דבי רב אשי כשמואל סבירא להו דמשמע דאין הלכה כשמואל ה"פ
כשמואל צעלמא סבירא להו צקיום וצוה אין הלכה כמותם דאפילו רב נחמן דקאי
כשמואל דשני שדו דיניהם דין מודה דקיום שטרות ג' כדאמר בחוקת הצמים
(צ"ד דף מ.) וכן הא דלאמר צוה בורר (לקמן דף ז.) וכן גבי אודייתא ודילמא
רבנן דבי רב אשי כשמואל סבירא להו התם נמי ה"פ כשמואל צעלמא סבירא
להו צקיום וצוה אין הלכה כמותם דאפילו רב נחמן דקאי כשמואל דשני שדו
דיניהם דין מודה דקיום שטרות ג' כדאמר בחוקת הצמים (צ"ד דף מ.)
וכן גבי אודייתא ודילמא רבנן דבי רב אשי כשמואל סבירא להו התם נמי
ה"פ כשמואל צעלמא סבירא להו צקיום וצוה אין הלכה כמותם דאפילו רב
נחמן דקאי כשמואל דשני שדו דיניהם דין מודה דקיום שטרות ג' כדאמר
בחוקת הצמים (צ"ד דף מ.) וכן גבי אודייתא ודילמא רבנן דבי רב אשי
כשמואל סבירא להו צקיום וצוה אין הלכה כמותם דאפילו רב נחמן דקאי
כשמואל דשני שדו דיניהם דין מודה דקיום שטרות ג' כדאמר בחוקת הצמים
(צ"ד דף מ.) וכן גבי אודייתא ודילמא רבנן דבי רב אשי כשמואל סבירא
להו צקיום וצוה אין הלכה כמותם דאפילו רב נחמן דקאי כשמואל דשני שדו
דיניהם דין מודה דקיום שטרות ג' כדאמר בחוקת הצמים (צ"ד דף מ.)

שנאמר משפט אחד יהיה לכם. ממונות כנפשות וכיון דכתיב דרישה
וחקירה דיני נפשות דכתיב (דברים י') ודרשת וחקרת הוא הדין
לדיני ממונות: **שלא תעוול דלת.** שימנעו מלהלות שמא יכפור והעדים
יטעו ולא תהא עדותן מכוונת ויפסיד. והכא נמי שמא לא ימנע

מומחין לכופו לדין: **אלא מעתה**
טעו. הדיקות דיני ממונות לא
ישלמו כיון דברשות רבנן קא נחתי
הו להו כמומחין וכל המומחה ל"ד
אם טעה פטור מנשלא כדלקמן
באחד דיני ממונות (דף ג' ב') הא שאינו
מומחה חייב: **כל שכן שאתה נועל**
דלת. דקסבר דלמא טעו צי דינא
ופטרי ליה ומפסידנא: **אי הכי.**
צבדולאות והולאות שלשה צעינן למה
ליה לרבי אצרו לאוקומה למתניתין
צכמה הן קתני [ג]: **סרטי קפני.** מני
למימר דיני ממונות דהיינו הודאות
והולאות שלשה כל דהו וגזילות
וחבלות צ' מומחין ומשום דתלוקין
צדייהן לא כלליניה צחד כללא:
ועוד. אי חדא קתני למה לי למיתני
תרי זמני שלשה הכי איבעי למיתני
דיני ממונות ספן גזילות וחבלות
צ' **סרטי קפני.** דולאי ג' צעינן
דעירוב פרשיות כתיב כאן ומיהו
צדיקות סגי משום דרבי חנינא [סס]
והכי קאמר דיני ממונות דהיינו
הודאות והולאות שלשה הדיקות
וגזילות וחבלות שלשה מומחין:
מדאורייתא חד נמי כשר. צבדולא
והולאה דכתיב תשפוט לשון יחד
ואין עירוב פרשיות כאן ומתניתין
ודאי תרתי קתני כדאמרן ומיהו שלשה
צבדולאות והולאות לאו מדאורייתא
אלא מדרבנן: **גזירה משום יושבי**
קרנות. תגרין שאין צקיאין צטיב

דינין ויזכה את החייב ויחייב את הזכאי: **דגמיר.** ששמע מחכמים
ומדיינין הלכות דין מלוה: **טעו לא ישלמו.** דהא צרשות נחתי
אפי' מדאורייתא: **כל שכן דנפישו יושבי קרנות.** דלא איכפת
להו למיגמר: **לר"ב.** דלאמר מדאורייתא תלתא צעינן לית ליה
דשמואל דלאמר דיניהן דין: **ציס דין חלוף.** שעברו על תקנת
הכמים: **היינו נוק היינו חבלות.** מאי קרי נוק ומאי קרי חבלות
הא נוק אחד מחמשה דברים של חבלות הוא [צ"ק דף ג'] וליתני חבלות
ולא צעי נוק: **האי נוק נמי היינו חבלות.** דשור תם שחבל אינו
משלם חצי נוק וכיון דתנא חבלות אף חצי נוק צמתסע:
חבלות ממונא הוא דאפסחיה דמי'. חצי נוק קנסא הוא דקסמ:
שוריים אינם נוגחים ולא היה לבעלים לשמרו כל זמן שלא הועד
ולא צעי לשלומי מידי אלא קנסא הוא דקנסיה רחמנא כדי שירצה
בשמירת שוריים: **פלגא נוקא ממונא.** בפרק ארבעה אבות (צ"ק דף
טו.) פליגי צה דקסבר סתם שוריים נגחיים הם ומדינא כולוהו
צעי לשלומי דהוה ליה למינטריה ורחמנא הוא דחס עליה:

שאינו
תאמר מאי קושיא הא לא מחייב לשלם אלא כ"כ נטל ונתן ציד כלאמר
ונתן: **ועוד** שלשה שלשה ר"מ א"י. איכא דוכתי דייק הכי ואיכא דוכתי דלא דייק: **ומדאורייתא**
דקסבר אין עירוב פרשיות כתיב כאן וקשה דא"כ צלדק תשפוט למה לי לכך נראה דאפי'
דלית בהו חד דגמיר. דמאן דלא גמיר פסול לדינא כדמוכח צוה בורר (לקמן דף ט"ג)
דפסיל לדיינים ומשני בערכאות דסוריא ופירש שם צקונטרס שהם יושבי קרנות ואע"ג
דפליגי רבנן ואמרי אימתי צומן משניא עליהם ראייה שהם קרובים או פסולים הא לאו
הכי לא מני פסיל היינו דווקא צערכאות שנתמנו להיות דיינים: **ב"ש** דנפישו יושבי קרנות.
גם כאן פריך מכח זה כיון דחיישת ליושבי קרנות הוה לן למימר טעו לא ישלמו כדי
שלא יתרחקו הנהו דגמירי ואו אי אפשר דליכא חד דגמיר כ"ש דנפיש לכן ישלמו
כדי שילמדו דיני ממונות שלא יטעו פן יתחייבו לשלם: **לר"ב** אית דרשמואל. בה"ג פוסק
כשמואל אע"ג דרבי פליג עליה משום דרב נחמן קאי כוותיה לקמן (דף ה') והא דלאמר
בפרק צ' דכתובות (דף כג.) גבי ג' ששבז לקיים את השטר ומת אחד מהן
ודילמא רבנן דבי רב אשי כשמואל סבירא להו דמשמע דאין הלכה כשמואל ה"פ
כשמואל צעלמא סבירא להו צקיום וצוה אין הלכה כמותם דאפילו רב נחמן דקאי
כשמואל דשני שדו דיניהם דין מודה דקיום שטרות ג' כדאמר בחוקת הצמים
(צ"ד דף מ.) וכן גבי אודייתא ודילמא רבנן דבי רב אשי כשמואל סבירא להו התם נמי
ה"פ כשמואל צעלמא סבירא להו צקיום וצוה אין הלכה כמותם דאפילו רב
נחמן דקאי כשמואל דשני שדו דיניהם דין מודה דקיום שטרות ג' כדאמר
בחוקת הצמים (צ"ד דף מ.) וכן גבי אודייתא ודילמא רבנן דבי רב אשי
כשמואל סבירא להו צקיום וצוה אין הלכה כמותם דאפילו רב נחמן דקאי
כשמואל דשני שדו דיניהם דין מודה דקיום שטרות ג' כדאמר בחוקת הצמים
(צ"ד דף מ.) וכן גבי אודייתא ודילמא רבנן דבי רב אשי כשמואל סבירא
להו צקיום וצוה אין הלכה כמותם דאפילו רב נחמן דקאי כשמואל דשני שדו
דיניהם דין מודה דקיום שטרות ג' כדאמר בחוקת הצמים (צ"ד דף מ.)

(א) [לקמן ג': וע"ש
פירש"י] (ב) [ע"י חוספוט
צבדולא: ד"ה א"כ] (ג)
[לקמן ה': ל' פו': ממונות
כג.] (ד) [צ"ק טו. ממונות
מא.] (ה) [צ"ל אחר ד"ה
בית] (ו) [וע"ש חוספוט
צ"ק ז': ד"ה בית] (ז)
(ח) [וע"י חוספוט צבדולא
ל' ד"ה א"כ]

תורה אור השלם

1. משפט אחד יהיה לכם
לכם פטר פארוח יהיה פי
אני יי אלהיכם.
2. ויקראו כד כב
לא תעשו עול
במשפט לא תשא פני דל
ולא תהדר פני גדול
בצדק תשפט צבדולא
ויקרא יט טו

מוסף רש"י

משפט אחד יהיה לכם.
וכיון דאשכחן דכתיב דיני
נפשות ודרשת וחקרת וגי'
(דברים י') הוא הדין לדיני
ממונות (יבמות קכ"ב).
אלא מעתה טעו. צ"ד
בדיני ממונות לא ישלמו.
דלמא אי שנתק להו
לדיש ולחקור הוה רוחא
למילתא ולא הוה טעו (לקמן)
כל שכן אתה
נועל. דמתניין להספיד
ע"י צ"ד טועין (סס).
פלגא נוקא. שמייה
מורה שור תם (כתובות
סא). ממונא. דין הא
ששלמנו ואינו קנס, ונפקא
מיהו דאי מודה תקמי דלתו
סהדי לא מיפטר (ב"ק סו.).
ומשום על פי עצמו
(כתובות סס).